चाणक्यनीतिः

(सुभाषित संग्रह)

८

श्रीहरिः कृष्णाय

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

श्रीगणेशायनमः अथराजनीतिर्लिख्यते॥नीतिसा।
१ रंप्रवक्ष्यामिचाणक्येनसुभाषितं यस्यविज्ञानमात्रेण
बुद्धिर्विकसतेनृणां१प्रथमेनार्जिताविद्याद्वितीयेनार्जि
तंधनं तृतीयेनार्जिताधर्म्म श्चतुर्थेकिंकरिष्यति
२कृतेचलिख्यतेदेश स्त्रेतायांग्राममेवच द्वापरेलिख्य
तेभर्त्ता कलौकर्त्ताचलिख्यते३कृतेत्वस्थिगताःप्राणा
स्त्रेतायांमांसगाःपुनः द्वापरेत्वक्षुयाःप्राणाः कलौचा
न्नगतापरं४ उत्तमंप्रणिपातेन शूरंभेदेनाजोजयेत्नी
चमल्पप्रदानेन समंतुल्यपराक्रमैः५ उत्तमाःस्वगुणैः
ख्याता मध्यमाःस्वपतेगुणः अधमामातुलैःख्याताःस्वसुरै

Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ध
स्वाधमामाः ६ क्षांतितुल्यतपोनास्ति संतोषान्नपरं सुखं नचतृ
ष्णापरोव्याधिर्नचधर्मोदयापरः ७ रूपलक्षणसंपन्नाविशालकु
लसंभवा विद्याहीनानशोभंते निर्गंधाइवकिंशुकाः ८ अलस
स्यकुतोविद्या अविद्यस्यकुतोधनं अधनस्यकुतोमित्र ममित्र
स्यकुतोबलं ९ दुर्बलस्यबलंराजा बालस्यरुदंबलं बलमू
र्खस्यमौनत्वं तस्करस्यानृतंबलं १० जितंकृष्णाचदारि नं
द्यं जोभिरभ्यागतोजितं जिताधनवतादारा शास्त्रवद्भि
र्जिताःसभाः ११ नाग्निस्तृप्यतिकाष्ठेन नापगाभिर्महोदधिः
नांतकःसर्वभूतेषु नपुंभिर्वामलोचना १२ कस्यदोषःकु
लेनास्तिव्याधिनाकोनपीडितः व्यसनंकेननप्राप्तं कस्य
सौख्यंनिरंतरं १३ आचारकुलमाख्याति दे[illegible]माख्या

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तिभाषणं संभ्रमः स्नेहमाख्याति वपुराख्याति भोजनं १४
२ सुकुले जोजयेत् कन्यां पुत्रं विद्यासु जोजयेत् व्यसने जोज
येच्छत्रुं मित्रं धर्मेण जोजयेत् १५ कोकिलानां स्वरो रूपं नारी
रूपं पतिव्रता विद्या रूपं कुरूपाणां क्षमा रूपं तपस्विनां
१६ अतिरूपाद्धृता सीता अतिगर्वेण रावणः अतिदानाद्ब
लिर्बद्धो अति सर्वत्र वर्जयेत् १७ कियान्भारः समर्थानां
किं दूरं व्यवसायिनां को विदेशः सुविद्यानां कः परः प्रि
यवादिनां १८ गुणः प्रबलतमा रूपं शीलं प्रबलतमा कु
लं सिद्धिः प्रबलतमा विद्या भोगः प्रबलतमा धनं १९ उद्य
मेना[illegible]तिदारिद्रं जपतो नास्ति पातकं मौनिनः कल
हो[illegible]स्ति नास्ति जागरतो भयं २० सकृज्जल्पंति रा
CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham
२

ज्ञानः सकलज्ज्ञत्यंतिपंडिताः सकलकन्याप्रदाताच त्री
त्यैतानिसकलतसकृत २१ एकस्तपोद्विरध्यायी त्रिभिः
गीतंचतुष्पथं कृषिंचपंचभिःकुर्यात्संग्रामंवहुभिर्ज्ज
नैः २२ अपुत्रस्यगृहंशून्यं दिशाशून्यंकुवांधवैः 3
मूर्खस्यहृदयंशून्यं सर्वशून्यंदरिद्रता २३ त्यजेद्धु
र्मदयाहीनं विद्याहीनंगुरुंत्यजेत् त्यजेत्क्रोधमुखी
भार्या मस्नेहावांधवांस्त्यजेत् २४ अनभ्यासेविषंशा
स्त्र मजीर्णेभोजनंविषं विषंगोष्ठीदरिद्रस्य वृद्धस्यतरुणी
विषं २५ अध्वाजरामनुष्याणां मनध्वादंतिनांजरा असं
भोगोजरास्त्रीणां संभोगोवाजिनांजरा २६ निस्पृहोना
धिकारीस्यान्नकामीमंडनप्रियः नाविदग्धः प्रियंब्रूया

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

त्स्फुटवक्तानवंचकः २७ मूर्खाणांपंडिताद्वेष्या अधमानां
२ महधनाः पापांगनानांकुलजा दुर्भगानांचशोभनाः २८
आलस्योपहताविद्या परहस्यहतास्त्रिया अल्पबीजंह
तंक्षेत्रं हंतसैन्यमनायकं २९ अभ्यासाधार्यतेविद्या कु
लंशीलेनधार्यते गुणैर्मित्राणिधार्यंते क्रोधःक्षांत्याच
धार्यते ३० वित्तेनरक्षितोधर्मः विद्यायोगेनरक्षते मृदु
नारक्षतेभूपः कुलंशीलेनरक्षते ३१ मुंडेमुंडेमतिर्भिन्ना
कुंडेकुंडेनवंपयः जातौजातौनवाचारा नववाणीमुखेमुखे
३२ अन्यथावेदपांडित्यं शास्त्रमाचारमन्यथा अन्यथा
तत्पदंशांतं लोकक्लेशानमन्यथा ३३ दारिद्रनाशनं
दानं [illegible]लंदुर्मतिनाशनं अज्ञाननाशनीप्रज्ञा भाव
CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

नाभयनाशनी ३४ नास्तिकामसमोव्याधिर्नास्तिमोहसमोरिपुः नास्तिक्रोधसमोवन्हिर्नास्तिज्ञानात्परंसुखं ३५
जातस्त्वेकोमृतस्त्वेको भुंक्तएकोशुभाशुभं नरकेपतितस्त्वेक एकोयातिपरांगतिं ३६ तृणंब्रह्मविदःस्वर्गं तृणं
शूरस्यजीवितं जितेंद्रियस्यतृणंनारी निस्पृहस्यतृणंजगत्
३७ विद्यामित्रंप्रवासेषु भार्यामित्रंगृहेषु च व्याधितस्यौषधंमित्रं धर्मोमित्रंमृतस्यच ३८ वृथावृष्टिःसमुद्रेषुवृथातृप्तेषुभोजनं वृथादानंधनाढ्येषु वृथादीपोदिवापिच ३९ नास्तिमेघसमंतोयं नास्तिचात्मबलंसमं नास्तिचक्षुसमंतेजो नास्तिधान्यसमंप्रियं ४० अधना [illegible]नमिच्छंति वादमिच्छंतिगर्विताः मानवाःस्वर्गमिच्छंति [illegible]मिच्छं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तिदेवताः ४१ सत्येनधार्यतेपृथ्वी सत्येनतपतेरविः सत्येन
४ वायवोवांति सर्वंसत्येप्रतिष्टितं ४२ चलालक्ष्मीचलाप्राणा
श्चलंजीवितजोवनं चलश्चलतिसंसारो धर्मएकोहिनि
श्चलं ४३ ज्ञात्वाधर्मंविजानाति ज्ञात्वात्यजतिदुर्मतिं ज्ञा
त्वाज्ञानमवाप्नोति ज्ञात्वामोक्षमवाप्नुयात् ४४ नराणां
नापिकोधूर्तः पक्षिणांचैववायसः चतुष्पदांसृगाल
स्तु स्वच्छाचारंतपस्विनां ४५ पक्षिणांकाचांडालः पशुनां
चैवकुक्कुरः मुनीनांकोपचांडालः सर्वचांडालनिंदकः
४६ भस्मनाशुध्यतेकांस्यं ताम्रमम्लेनशुध्यति रजसा
शुध्यतेनारी नदीवेगेनशुध्यति ४७ स्वमन्संपूज्यतेरा
जा [illegible]संपूज्यतेद्विजः [illegible]संपूज्यतेचक्री स्त्रीम

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मलीविनश्यति ४८ अस्थिरं धनधान्यं मो अस्थिरं यौव
नं धनं अस्थिरं जीवितं लोके धर्मकीर्तिर्यशःस्थिरं ४९
यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बांधवाः यस्यार्थाः
सपुमांल्लोके यस्यार्थाःसचपंडितः ५० ताद्दृशीजायतेबु
द्धिर्व्यवसायोपिताद्दृशः सहायास्ताद्दृशाश्चैव याद्दृशीभ
वतव्यता ५१ कालः सृजतिभूतानि कालः संहरतेप्रजाः
कालःसुप्तेषुजागर्ति कालोहिदुरतिक्रमः ५२ नपश्यति
चजन्मांधः कामांधानैवपश्यति नपश्यतिमदोन्मत्तो ह्यर्थी
दोषंनपश्यति ५३ स्वयंकर्मकरोत्यात्मा स्वयंतत्फलमश्नु
ते स्वयंभ्रमतिसंसारे स्वयंयातिपरांगतिं ५४ [illegible] मूलंम
वेद्राज्यं मंत्रमूलंस्थिरंभवेत् प्रजामूलंभवं[illegible] वैरमूलं 5

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

५ विनस्यति ५५ राज्ञि राष्ट्रकृतं पापं राज्ञां पापं पुरोहिते भर्तुः
स्त्रीभिः कृतं पापं शिष्यपापं गुरो भवेत् ५६ ऋणकर्त्ता पिता
शत्रुर्माता दुश्चारिणी रिपुः अविनीता रिपुर्भार्या पुत्रो रिपुः पं
डितः ५७ त्यजेदेकं कुलस्यार्थे ग्रामार्थे कुलमुत्सृजे
त् ग्रामं जनपदस्यार्थे आत्मार्थे पृथिवीं त्यजेत् ५८
विषादप्यमृतं ग्राह्य ममेध्यादपि कांचनं नीचादप्यु
त्तमां विद्यां स्त्रीरत्नं दुःकुलादपि ५९ लुब्धमर्थेन गृह्णी
यात् स्तब्धमंजलिकर्मणा मूर्खं छंदानुवृत्या च यथात
थ्येन पंडितान् ६० वसंति नगरे देवास्तथा ग्रामे च मा
नवाः ग्रामांतरे पिशाचाश्च गिरिवाह्यस्तु राक्षसाः ६१

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

जानीयात्संगरे भृत्यान्बांधवान्व्यसनागमे आपत्काले
षु मित्राणि भार्यांच विभवक्षये ६२ तेपुत्रायेपितुर्भक्ताः
सपितायस्तुपोषकः तन्मित्रंयस्यविश्वासो साभार्याय
त्रनिर्वृतिः ६३ तुष्यंति भोजने विप्रा मयूराघनगर्ज्जितैः
साधवः परसंतोषैः खलाः परविपत्तिषु ६४ प्रत्यक्षेगु 6
रवः स्तुत्याः परोक्षे मित्रबांधवाः कर्मांते दास भृत्यां
श्च पुत्रा नैव तथा स्त्रियः ६५ शैले शैले न माणिक्यं मौ
क्तिकं न गजे गजे साधवो नहि सर्वत्र चंदनं न वने वने
६६ विनयंराजपुत्रेभ्यः पंडितेभ्यः सुभाषितं अनृ
तंद्यूतकारीभ्यः स्त्रीभ्यः शिक्षेतकैतवं ६७ अन्यायव्य
यकर्त्ता च अन्यायकलहप्रियः आतुरः सर्व[illegible]चनरः
शीघ्रंविनश्यति ६८ सर्वेयेनिजवर्गेनैव गणनालब्ध

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चेतसां उदारचरितानांच वसुधैवकुटंबकं ६९ सर्वत्रा
६ त्तचयोधाराः सकमेवलगर्ज्जिता कुकर्मभयवि
त्रस्ताः पापाःसर्वत्रसंकिताः ७० नाहारं चिंतयेत्प्राज्ञो
धर्ममेको हि चिंतयेत् आहारो हि मनुष्याणां जन्मना
सजायते ७१ धनधान्यप्रयोगेषु विद्यासंग्रहणेषु च
आहारेव्यवहारेच त्यक्तलज्जासुखीभवेत् ७२ जलविं
दु निपातेन क्रमेणपूर्यते घटः सहेतुःसर्वविद्यानांधर्म
स्यच धनस्यच ७३ अनित्यानि शरीराणि विभवोनैव
शाश्वताः नित्यंसंनिहितोमृत्युः कर्तव्योधर्मसंग्रहः
७४ [illegible]पः परिणामेपि दुःशीलस्यकुतश्शमः सुपक्क ६

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मपिमाधूर्यं नोपयांतीदूवहृरी ७५ ऋवंप्राप्तं मवोराजा मू
र्षपुत्रो हि पंडितः निधनेन धनंप्राप्तं तृणवत्मन्यते जगत् ७६
मुहूर्तमपि जीवेत नरः शुक्लेन कर्मणा न कल्पमपि जीवेत
लोकद्वयविरोधिना ७७ यस्मिन्रुष्टे भयं नास्ति तुष्टे नैव धना
गमः निग्रहानुग्रहे शक्तः स रुष्टः किं करिष्यति ७८ गते 7
शोको न कर्तव्यो भविष्यं नैव चिंतयेत् वर्त्तमानेन कालेन वर्त्त
यंति विचक्षणाः ७९ स्वभावेन हि तुष्यंति देवाः सत्पुरुषाः
पिता ज्ञातयः स्नानपानेन वाक्यप्रदानेन पंडिताः ८० क्षमा
खड्गं करे यस्य दुर्ज्जनः किं करिष्यति अतृणे पतितो व
ह्निः स्वयमेव प्रशांतयेत् ८२ आयुः कर्म च [illegible] च विद्या

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

७ सुधनमेवच पंचैतान्यपिसृज्यंतेगर्भस्थस्यैवदेहिनः ८२ क्षौलो
वतविचित्राणिचरितानमहात्मनां लक्ष्मीतृणायमन्यंते त
द्भारेणनमंतिच ८३ यत्रस्नेहो भयंतत्र स्नेहोदुःखस्यभाज
नंस्नेहमूलानिदुःखानि तस्मिन्त्यागेपरंसुखं ८४ ध
र्मार्थकामभोक्षेषु यस्यकोपिनविद्यते अजागलस्तनस्ये
व तस्यजन्मनिरर्थकं ८५ जीवितंमृतवन्मन्ये देहीनांधर्म
वर्जितंमृतोधर्मेणसंयुक्तो दीर्घजीवी भविष्यति ८६ दह्य
मानासुतीव्रेण नीचाःपरयशोग्निना अशक्तास्तत्पदंग
तुं ततोनिंदाप्रकुर्वते ८७ राज्ञिधर्मिणिधर्मिष्ठाः पापाःपापे
समेसमाः लोकास्तदनुवर्त्तंते यथाराजातथाप्रजाः ८८ वंधा
यविषयं ... कंमुक्तैनिर्विषयतागतं मनएवमनुष्याणांकारणं ७

CC-0. Lal Bahadur Shastri University Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वंधमोक्षयोः ८९ देहाभिमाने गलिते विज्ञाते परमात्मनि यत्र
यत्र मनो याति तत्र तत्र समाधयः ९० अनवस्थितचित्तस्य
न जने न वने सुखं जने दह्यति संगेन वने संगविवर्जितः ९१
कृमयो भस्म विष्ठांता यस्य निष्ठेयमीदृशी स कायः परपीडाभिः
पोष्यते तत्र को भरः ९२ स्वभावो नोपदेशेन न शक्यः कर्तुमन्य 8
था सुतप्तानि च तोयानि पुनर्गच्छंति शीततां ९३ यथा तत्र खनि
त्रेणापि भूतले वारि विंदति तथा गुरुगतां विद्यां शुश्रूषुरधिगच्छ
ति ९४ सुवर्णपुष्पितां पृथ्वीं विचिन्वंति जनास्त्रयं शूरश्च कृ
तविद्यश्च यस्तु यानाति सेवितुं ९५ पंच यत्र न विद्यंते कुर्यात्त
त्र न संगतिः लोकयात्रा भयं लज्जा दाक्षिण्यं त्यागशीलता
९६ उद्यमं साहसं धैर्यं बलं बुद्धिः पराक्रमः ष[illegible] यत्र विद्य

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ते तस्मादेवोपिक्षां कले ९७ संतोषस्त्रिषु कर्त्तव्यो दारा भोजन

सद्धने त्रिषु चैव न कर्त्तव्यो जीवितं मृत ९८ सर्वथा लभते का

र्यं मेक चित्तस्थिरं भवेत् एक चित्तं भव कार्यं द्विधा चित्तं वि

नश्यति ९९ एकाक्षर प्रदातारं यो गुरुं नाभिवंदति श्वा

योनि शतं गत्वा सर्वे चाण्डाल उच्यते १०० उपकारिषु यः सा

धुः साधु त्वे तस्य को गुण अपकारिषु यः साधुः सः सा

धुः सद्भिरुच्यते १०१ युगांते चलते मेरुः कल्पांते सप्त सागराः

साधवः प्रतिपन्नार्था न चलंति कदाचनः १०२ पृथिव्यां त्रीणि

रत्नानि जलमन्नं सुभाषितं मूढैः पाषाण खंडेषु रत्न संज्ञा वि

धीयते १०३ आत्मापराध वृक्षस्य फलान्येतानि देहिनां

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

दारिद्र्यरोगदुःखानि बंधनव्यसनानि च २०४ पुनर्वित्तं पुनर्मित्रं पु
नर्भार्या पुनर्मही सर्वरत्नप्रधानेन शरीरं न पुनः पुनः २०५ ली रं
लयासलिलितं वाक्यं मधुरं च वदेत्सदा मृदुशीतलतं वारि
कल्पादाचरयंतोत् २०६ बहुलमपि सत्वानां समवायो हि दु
र्जयः वर्षधाराधरो मेघस्तृणैरपि निवार्यते २०७ जले तैलं
खले गुह्यं पात्रे दानं मनागपि प्राज्ञे शास्त्रं स्वयं चापि विस्ता ९
रं वा स्तु शक्तितः २०८ धर्मस्थाने श्मशाने च रोगिणां या मतिर्भ
वेत् सैव देव हि तिष्ठेत् को न मुच्येत बंधनात् २०९ उत्पन्नप
रितापस्य बुद्धिर्भवति यादृशी सा यदि पूर्वं स्यात् तस्य
सौख्यं निरंतरं २१० दाने तपसि शौर्ये वा विज्ञाने विनये नये
विस्मयो न हि कर्तव्या बहुरत्ना वसुंधरा २११ [illegible]स्थोपि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

समीपस्थो योयस्य हृदिवर्त्तते योयस्य हृदयेनास्ति समी
पस्थोपिदूरतः ११२ यस्य विप्रयः कर्त्तव्य स्तस्य ब्रूयात्कदा
प्रियं व्याधो मृगवधं कर्त्तुं गीतंगायतिसुस्वरं ११३ ज्ञात्वा
सन्नाविनाशाय दूरस्थानफलप्रदा सेव्यंते मध्यभावेन
राजाबह्निगुरुस्त्रियः ११४ अग्निरापस्त्रियोमूर्खः सर्पो
राजकुलानिचनित्यं यत्तेन सेव्यंते सद्यः प्राणहराणिषट्
११५ सजीवति गुणायस्य धर्मोयस्य सजीवति गुणध
र्मविहीनस्य निःफलं तस्य जीवनं ११६ यस्य चित्तं द्रवी
भूतं कृपया सर्वजंतुषु ज्ञानधर्मं च मोक्षश्च किंजलेषु
नवांवरैः ११७ शतेषु जायते शूरः सहस्रेषु च पंडितः व
क्ता शतसहस्रेषु दाता भवति मानवः ११८ यदि हृस्वि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

शाकं तु जगदेकेन कर्मणा परापवादसंस्थेभ्यो गां चरंतीं
निवारय ११९ लिंगिनं कुक्कुरं साधुं ब्राह्मणं नपतिं स्त्रियं मू
र्खं बालं च सर्पं च कोपयंति न पंडिता १२० प्रस्तावसदृशं वाक्यं
स्वभावसदृशं वचः आत्मशक्तिसमं कोपं यो जानाति स पं
डितः १२१ एकमेकपदार्थस्य त्रिधा भवति चिंतनः कुण
पं कामिनी मांसं योगिलीनः पुनः पुनः १२२ तावन्मौनेन
नीयंते कोकिलाइपामरा यावत्सर्वजनानंददावाक्
परिवर्त्तते १२३ धर्मं धनं धान्यं च गुरोर्वचनमौषधं
सुगृहीतं च कर्त्तव्यमन्यथा सन जीवति १२५ यस्मिन्दे
शे न सन्मानं न वृत्तिर्न बांधवाः यत्र विद्यागमो नास्ति न
तत्र दिवसं वसेत् १२६ सिद्धिमंत्रौषधं धर्मं ... गृहछि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

10

दुंचमैथुनं कुभुक्तं कुभ्क्तं वापि मतिमान्नप्रकाशयेत् १
२० २७ मासैरष्टैरहो भिक्ष्य वयसा जीवितेन च नरस्तत्कर्म कुर्वीत
यस्यांते सुखमश्नुते त्यज दुर्जनसंसर्गं भज साधुसमाग
मं कुरु पुण्यमहोरात्रं भज नित्यमनित्यतां २८ अधमा
धनमिच्छंति धनमानौ हि मध्यमा उत्तमा मानमिच्छंति मानो
हि महतां धनं २९ उत्थायोत्थाय बोधव्यं किंमायो किं
व्ययो मम व्ययो बोधेन तस्यापि तस्य श्रीसहचारिणी १
३० अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च मानंचै
वापमानं च मतिमान्नप्रकाशयेत् ३१ दूरागतं पथि श्रा
तं वृथा च गृहमागतं अनर्चयित्वा यो भुंक्ते स वै चांडाल
उच्यते ३२ यदिच्छेद्विपुलां प्रीतिं त्रीणि तत्र न कार

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

येत् वाग्वादश्चार्थसंबंधः परोक्षेदादर्शनं २३३ अशु
चिःपिशुनश्चैव कृतघ्नोदीर्घरोषिणः चत्वारःकर्मचांडाला
जातिचांडालपंचमः २३४ पठंतिचतुरोवेदा धर्मशास्त्रमने
कधा आत्मानंनैवजानंति दर्वीपाकरसंयथा २३५ दृ
ष्टिपूतंन्यसेत्पादं वस्त्रपूतंजलंपिवेत् सत्यपूतंवदेद्वाक्यं
मनःपूतंसमाचरेत् २३६ पंडितेषुगुणाःसर्वे मूर्खेदोषा
स्तुकेवलं तस्मान्मूर्खसहस्रेषु प्राज्ञमेकोहिदुर्लभः
२३७ हेतुयुक्तंचसत्यंच वदेत्साधुजनप्रियः मूर्खोव
क्तुंनजानाति सजिह्वा किंनरक्षति २३८ उपदेशोहि
मूर्खाणांप्रकोपाय नशांतये पयःपानंभुजंगानांकेव

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

२२ लंविमनर्द्विणं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

12

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

13

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

14

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

15

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

16

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham